

Uttalelse fra Sex og samfunn om nye prosedyrer ved innsetting av p-stav

Produsenten av p-staven Nexplanon (MSD) sendte den 15. januar i år ut en oppdatert bruksanvisning for innsettingsprosedyrene til alle helsepersonell med forskrivningsrett for prevensjon, og har også laget nye instruksjonsvideoer. De nye prosedyrene ble også publisert på Legemiddelverkets nettsider og i deres nyhetsbrev, samme uke:

<https://legemiddelverket.no/nyheter/risiko-for-forflytning-av-nexplanon-implantat-som-kan-fore-til-skader-pa-nerver-og-blodarer>

Det har vært noen alvorlige hendelser med p-stavinnsetting der staven har blitt satt dypt inn i en vene, og der staven har blitt gjenfunnet i lungearteriene. Ved å flytte innsettingsstedet ønsker en å minske risikoen for alvorlig skade på nerver eller at p-staven skal settes inn i en vene og vandre til hjerte og lunger. I en nylig gjennomført studie av legemiddelprodusenten, undersøkte man armer på lik for å finne det stedet på overarmen med færrest nerver og blodårer, og dermed minst teoretisk risiko for skade.

Hva er nytt i anbefalingene?

- Kvinnens arm skal være bøyd i albuen med hånden under hodet (eller så nærme som mulig) ved innsetting og fjerning av p-stav
- P-staven skal settes inn over triceps. Innstikksstedet skal være 8-10 cm (proksimalt) fra mediale epikondyl på humerus og 3-5 cm bak (nedenfor/posteriort) muskelfuren mellom biceps og triceps.

I skrevet er det også en anbefaling om at kvinnen skal komme til en kontrolltime tre måneder etter innsettingen. Dette rådet er faktisk ikke nytt, men sto også i de forrige prosedyrene fra produsenten.

I fagmiljøet er det uenighet om hva som er det optimale stedet for innsetting, og det finnes ingen studier for å undersøke optimal plassering, gjennomført på levende individer. For eksempel har en del helsepersonell har praktisert innsetting av staven over biceps. En annen ting som har blitt kritisert er at en plassering over triceps, men hele 5 cm ned fra muskelfuren (posteriort), gjør det vanskelig og kronglete å komme til når en skal fjerne staven.

Sex og samfunn mener at å ha innstikkstedet for p-staven en fingerbredde nedenfor muskelfuren gjør innsetting og fjerning av staven smidig og er bra nok med tanke på å unngå alvorlig nevrovaskulær skade. For å unngå forvirring ved ulike prosedyrer støtter allikevel Sex og samfunn opp om legemiddelprodusentens nye anbefalinger, men ønsker å presisere enkelte punkter, se neste side.

Sex og samfunn mener:

- Vi anbefaler å følge produsentens nye råd for innstikksted, men vi anbefaler å ikke sette for langt ned på triceps, 3 cm ned fra muskelfuren er nok.
- Det er tilstrekkelig å sette bedøvelse i huden på innstikksstedet ved innsetting. Det er ikke behov for å bedøve hele kanalen der p-staven skal ligge under huden.
- Uansett hvor p-staven settes inn, så må en unngå dyp innsetting.
- Innsetting av p-staven i muskelfuren mellom biceps og triceps må unngås.
- Rett etter innsetting skal p-staven kunne palperes av helsepersonellet som har satt den inn. Ved ikke-palpabel p-stav kontrolleres kvinnen etter 1 uke. Er den fortsatt ikke palpabel bør hun henvises til røntgen av overarm.
- Det er ikke nødvendig med en kontrolltime etter tre måneder.
- Pasient bør rådes til å palperer armen når hun fjerner plasteret (etter 2-4 dager), deretter er det ikke nødvendig for pasienten å palperer armen.
- En p-stav som er satt inn dypt vil allikevel ha effekt mot graviditet. Ergo: ved feil innsettingssted eller dyp innsetting trenger en ikke å fjerne staven før det har gått tre år (eller tidligere, om kvinnen ønsker det pga barneønske eller uholdbare bivirkninger).
- Ved bytte av en p-stav som ligger korrekt plassert over triceps kan ny p-stav settes inn umiddelbart på samme sted. Dette kan gjøres uavhengig av hvor mange ganger pasienten tidligere har byttet p-stav.
- Ved bytte av p-stav der p-staven som skal fjernes ligger tydelig feilplassert (for eksempel i muskelfuren eller over biceps), bør den nye p-staven settes inn på en ny og korrekt plassering over triceps.
- Ved bytte av p-stav der staven som skal fjernes ligger noenlunde riktig plassert over triceps, kan ny stav settes inn i samme åpning, selv om åpningen ligger under 3 cm nedenfor muskelfuren.
- Dype p-staver som ikke kan palperes skal bare fjernes av helsepersonell som har erfaring med å fjerne dyp p-stav.

Sex og samfunns prosedyrer for innsetting og fjerning av p-stav er oppdatert i eMetodebok: <https://www.emetodebok.no/kapittel/prosedyrer/#p-stav-innsetting-og-fjerning>

Oslo, 21.02.2020

Marius Johansen
Medisinskfaglig ansvarlig lege